

kb/

magazine van de
**nationale
bibliotheek**

Nº16 JAARGANG 6, OKTOBER 2016

KB Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek
van Nederland

Het nieuwe uitgeven

EEN TRADITIONELE SECTOR
OP ZOEK NAAR NIEUWE
VERDIENMODELLEN

p. 6

Vijf eeuwen receptuur uit de KB-collectie

EN NOG DRIE PUBLICATIES
MET BIJZONDERE VONDSTEN

p. 10

**‘Literatuur is
schrijven zonder
aanstellerij en
flauwekul’**

DE LIEVELINGSBOEKEN VAN
KINDERBOEKENSCHRIJVER
DOLF VERROEN (88)

p. 4

Vooraf

De hele Biblebontse berg

Boeken, boeken, en nog eens boeken – u weet het: 2016 is het Jaar van het Boek. In alle soorten en maten, van peuterboekje tot historische fictie. De KB heeft zich niet onbetuigd gelaten. Onze collectiespecialisten werkten mee aan de verkiezing van het belangrijkste boek, we leverden prachtige foto's voor speciale PostNL-zegels, organiseerden taxatiedagen en lezingen. Onze collectiespecialisten werkten ook nog eens hard mee aan verschillende fraaie boeken, u leest er veel meer over in dit nummer. Een interview met de oudste kinderboekenweekgeschenkauteur Dolf Verroen, benadrukt weer eens het belang van heel veel lezen.

Er zijn grote veranderingen in boekenland: steeds meer boeken worden (ook) als e-boek uitgegeven. De verkoop van het gedrukte boek loopt al een tijdje terug. Schrijvers die vroeger geen podium hadden kunnen nu zelf boeken uitgeven en beslissen wat ze wel of niet aan een uitgever overlaten. Wat betekent dat allemaal voor de traditionele uitgeversrol? Hoe verandert die? Ontstaan er andere zogeheten businessmodellen? U leest er meer over in het hoofdartikel dat Saskia Klaassen schreef.

Tot slot: de achterkant van dit nummer is opgesierd met een beeld van 'de Boekenberg' in Spijkenisse.

Vooralsnog lijkt er geen einde te komen aan deze Biblebontse Berg.

TOPSTUK

De val van Tom Simpson

In 1975 maakte de Vlaamse schrijver en dichter Elie Saegeman samen met illustrator Emile Hoorne en componist Karel Goeyvaerts het boek *Tour de France. De klimmer*, een prachtige uitgave over Tom Simpson die in 1967 tijdens de Tour op de Mont Ventoux overleed. Hitte en uitputting zouden hem fataal geworden zijn, maar ook alcoholgebruik en amfetamines speelden een rol. Het veertig losse pagina's tellende (woord)kunstwerk vertelt het verhaal van de laatste rit van de wielrenner: strijd, euforie, aftakeling en uiteindelijk... de dood.

Elie Saegeman, *Tour de France. De klimmer*. [s.l.] 1975. Aanvraagnummer: KW 2295 A 6

Colofon

KB/magazine is een uitgave van de Koninklijke Bibliotheek. Relaties en Vrienden van de KB krijgen het blad toegestuurd. Het abonnement is gratis.

Aan dit nummer werkten mee: Paul van Capelleveen, Marieke van Delft, Kirsten Hulsker, Olaf

Janssen, Martine Klaassen, Saskia Klaassen (Maters & Hermen), Jacqueline van der Kort, Arno Kuipers, Pjotr van Lenteren (Maters & Hermen), Jenny Mateboer, Marjolijn Oomes, Anna Rademakers, Anne Rube, Jos Uljee, Frédérique Vijftig-schild, Caroline van Wijk.
Fotografie: Jos Uljee, Beeldstudio KB
Redactie: Jenny Mateboer

Concept en vormgeving: Maters&Hermen

Druk: Ando, Den Haag
ISSN 2211-8802

Redactieadres: KB/magazine, Postbus 90407, 2509 LK Den Haag

reageren@kb.nl

KB Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek
van Nederland

kb/

Nº16

GELETTERD
LEVEN

'IK WIL ALTIJD TWEË KANTEN ZIEN'

Schrijver
Dolf Verroen kiest
vijf boeken

Pagina 4

10.

*Van kookboek
tot postzegel*

HET NIEUWE UITGEVEN

Hoe overleeft de
uitgeefbranche de
digitalisering?

Pagina 6

En verder:

- 12. Omstreden boek
Achter de schermen
- 13. BOP biedt breed beeld
- 14. Merian in facsimile
- 15. Belangrijkste boek
Column Anne Rube
- 16. Elders: Spijkenisse

DE ARNHEMSCHE EAU DE COLOGNE- FABRIEK

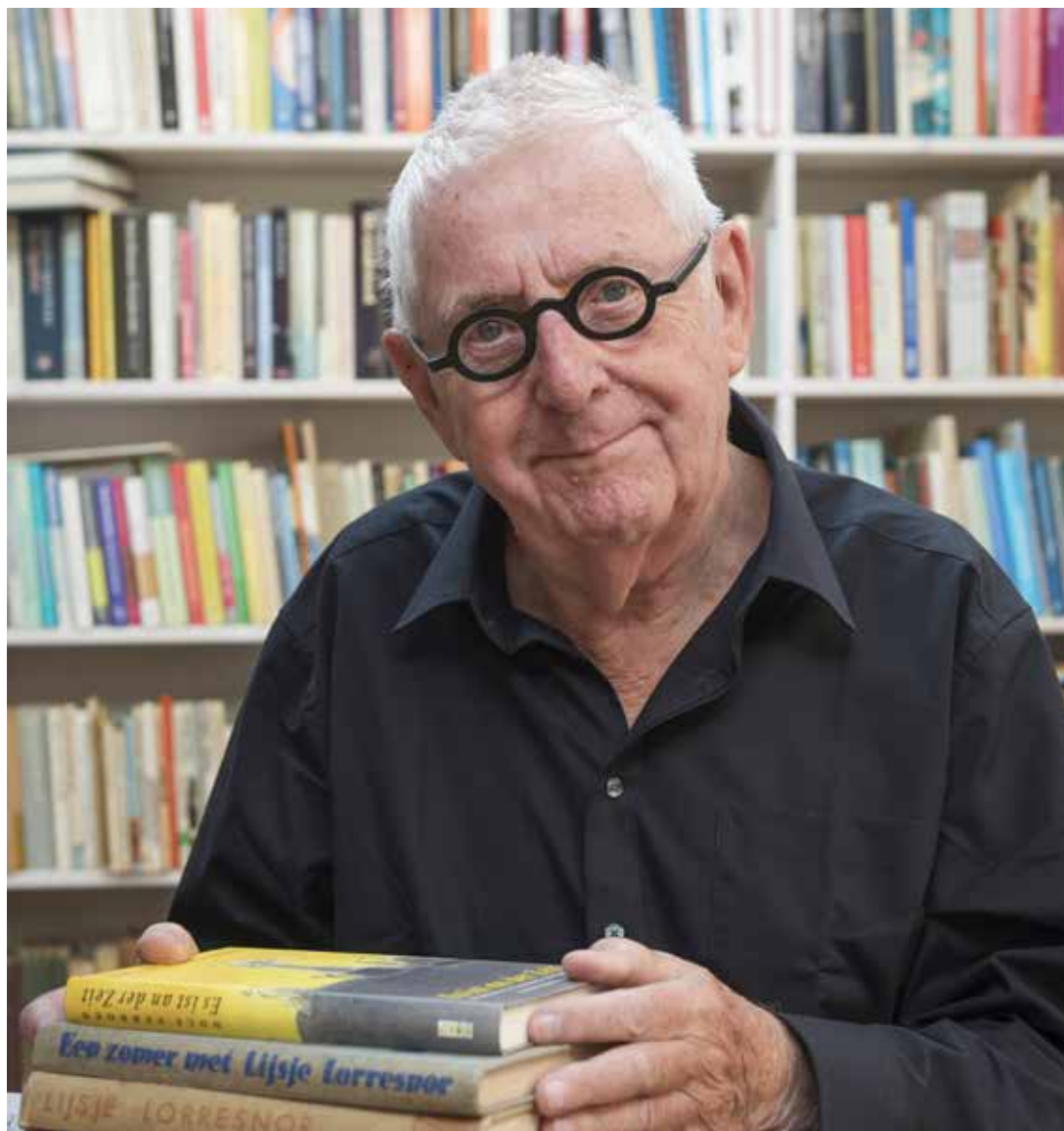
Een vondst uit Delpher

Pagina 13

Een portret in boeken. De geïnterviewde neemt een aantal boeken mee die zijn of haar leven bepaalden, de KB zet er een titel uit de eigen collectie naast.

FOTOGRAFIE/ JOS ULJEE
TEKST/ PJOTR VAN LENTEREN

‘Ik hou van boeken die voor mensen opkomen’

Dolf Verroen (88) is de oudste schrijver van een kinderboekenweekgeschenk tot nu toe. Hij werd bekend in de jaren zestig met sociaal betrokken kinderboeken over migrantenkind Sjoë en zijn vriendje Piet. ‘Literatuur is schrijven zonder aanstellerij en flauwekul.’

Selma Lagerlöf, *Niels Holgersson* [1906/1911]

‘In de oorlog las ik me een ongeluk. Er was meestal geen school en ik had weinig te doen. Ik ging naar de leeszaal van juffrouw De Wijs. Iedereen dacht dat ze een houten been had, zo hard knalde haar voet op de grond als je het waagde een geluid te maken. Als ik iets niet had begrepen, moest ik het nog een keer lezen. *Niels Holgersson* was het hoogtepunt. Niels was niet “ondeugend”, hij was door en door slecht. Ik realiseerde me: misschien ben ik ook wel zo en wist ik het alleen nog niet. Die gedachte wierp me omver.’

Multatuli, *Max Havelaar* [1860]

‘Mijn ouders hadden er tien jaar over gedaan om me te krijgen. Ik werd een moederskindje met lange pijpenkrullen, verwend als een prins. Ik bewonderde mijn moeder, maar ze was ook wel een beetje raar. Liep ik weg en belde de politie, dan kwam ze lachend naar het bureau en vroeg: “Was het leuk?” Maar ze kon ook onverbiddelijk zijn. Toen haar SDAP vóór de politieke acties bleek, stemde ze CPN. Ik mocht niet het leger in. Liever als weigeraar naar de gevangenis, dan als een SS’er naar Indië. Dat soort dingen zei ze. *Max Havelaar* was in ons gezin de absolute top. Een godheid.’

Anna Blaman, *Vrouwen vriend* [1942]

‘Zodra ik kort na de oorlog het huis uitging, zorgde ik voor mezelf. Ik had het ene baantje na het andere. Eerst in een boekwinkel. Van lezen wist ik alles, maar ik verkocht niets. Daarna bij de Belastingdienst, afdeling erfenissen. Ik genoot van het lezen van

testamenten. Maar er moesten natuurlijk hele andere dingen gebeuren. Steeds kreeg ik na een tijdje te horen: “Je kunt prachtig vertellen, maar hier ben je niet op je plek.” Het was in die tijd dat in een kraampje op de Haagse boekenmarkt het Art Deco-omslag van dit boek mij opviel. Ik trof er mensen in aan die net als ik waren: anders. Ze leefden in pensions, zagen geen keurige toekomst voor zichzelf, experimenteerden met ongebruikelijke relaties. Ik was homo en schreef ’s nachts gedichten en novelles. Het drong tot me door dat het tijd werd om daar werk van te maken. Sindsdien leefde ik als zelfstandige. Ik kreeg goede kritieken, maar nog steeds voelde ik me leeg. Op een nacht werd ik wakker met zinnen voor een kinderboek in mijn hoofd. Sjo en Piet kwamen in mijn leven. Ineens viel alles op zijn plaats. Ik had het al die tijd niet door, maar ik was dus een kinderboekenschrijver. Mijn uitgever

schrok er wel een beetje van. Maar dat moest maar.’

Paul Léautaud, *Journal* [1954-1966]

‘Na de oorlog lifte ik naar Parijs. Iedereen was daar met Camus, Sartre, De Beauvoir bezig. Ik wilde die schrijvers goed kunnen lezen en ben toen ik terug was MO Frans gaan studeren. Ik maakte die studie niet af, maar de moderne Franse literatuur werd een grote liefde. Zoals Paul Léautaud, en dan vooral zijn *Journal*, waarin hij niet veel meer doet dan vertellen over zijn dagelijks leven. De theaterstukken die hij ziet, de boeken die hij leest, de mensen die hij observeert. Veel vindt hij flauwekul en aanstellerij. Zijn honden verscheuren menig besproken boek. Heerlijk. Jammer dat hij zo moppert over joden en arbeiders. Ik hou van mensen, hij heeft er een hekel aan. Maar hij heeft me geleerd wat literatuur is: ontdaan van flauwekul, sentiment, onwaarheid.’

Louis Paul Boon, *De Kapellekensbaan* [1953]

‘Je hebt boeken die je omverwerpen en je hebt boeken die je bevestigen. Louis Paul Boon bevestigt me. Ik ben net als hij graag dicht bij mensen, ik wil lief en leed met ze delen, voor ze opkomen. Ik herken dat in het werk van Boon. Fantasie heb ik niet, ik verzin geen verhalen. Wel: een enorm verbeeldingsvermogen en een sterke empathie. Dat ik schrijf over gastarbeiders, slavernij en de oorlog is meer dan zo nodig geëngageerd moeten zijn. Ik wil van verhalen altijd twee kanten laten zien. Want ook mensen die iets verkeerd doen in de ogen van een ander, zijn mensen.’

En dit koos
de KB

**François Mauriac,
De huichelaarster; vertaling
Dolf Verroen [AFR 707]**

‘Ik heb een hekel aan Mauriac. Enge roomse man. Ik wilde liever Simenon vertalen. Iemand die zo precies schrijft. Maar daar bakte ik niets van. Toen maar aan Mauriac begonnen. Gek genoeg was het gewoon geweldig om te doen. Misschien moet je niet te veel van iets houden om het te kunnen vertalen.’

NIEUWE MANIEREN VAN UITGEVEN

Dalende boekverkoop, de opkomst van het e-boek, schrijvers die hun publicaties zelf uitgeven. Het zijn spannende tijden voor de uitgeefbranche. Wie zijn de nieuwe spelers? En hoe kunnen traditionele uitgevers hiermee omgaan?

Een doemscenario? Ach. Hoogleraar Book and Digital Media Studies aan de Universiteit Leiden, Adriaan van der Weel vindt het een groot woord.

Natuurlijk kwam de uitgeefsector de afgelopen jaren onder druk te staan. Maar of dat uiteindelijk nadelig is voor de hele branche? 'Het ligt er maar helemaal aan wat je onder uitgeven verstaat. Als je Amazon en Bol.com daar ook toe rekent, gaat het juist heel goed met de uitgeefsector.'

Zeker is dat er het afgelopen decennium nieuwe spelers op de markt kwamen. Op vrijwel alle fronten, van het selecteren en begeleiden van schrijvers tot het verkopen van boeken. Maar na roerige tijden blijft de boekverkoop nu redelijk stabiel, stelt de hoogleraar. Dit jaar toont zelfs een lichte groei van de algemene boekenmarkt van twee procent. Niet dat Van der Weel een voorkeur heeft voor het gedrukte boek. Hij liep zelf in 1996 voor de troepen uit met onderzoek naar digitale uitgaven en startte een onderzoeksgroep. 'Ik ben sceptischer geworden over de hoerastemming rond digitalisering', zegt hij twintig jaar later. 'Het is onzin dat alleen digitale uitgaven de toekomst hebben. Natuurlijk is het

merendeel van de teksten die wij lezen digitaal. Maar daarnaast worden langere teksten nog steeds gelezen in boekvorm. De rol van de traditionele uitgeverij is nog lang niet uitgespeeld.'

De (e-)boekenmarkt is gecompliceerder dan op het eerste gezicht lijkt, wil hij maar zeggen. Er kwamen nieuwe partijen op het gebied van in eigen beheer uitgeven en online verkoop, zoals Amazon en Bol.com. Maar de oude spelers bleven óók actief. 'Het aantal traditionele uitgeverijen is niet teruggelopen. Het is eerder zo dat er verschillende activiteiten naast elkaar bestaan.' Welke nieuwe businessmodellen succesvol zijn, moet de tijd leren.

/ ZELF UITGEVEN

De eerste uitgave van *Vijftig tinten grijs* verscheen niet bij uitgeverij Random House. E.L. James bracht het boek zelf op de markt en stapte pas over naar een traditionele uitgeverij toen het een succes werd. Verklaring voor de hoge online verkoopprijzen wordt gezocht in het feit dat op tablet lezen van licht erotische teksten als meer discreet wordt gezien. Zelf publiceren lijkt de grote belofte van de komende jaren. In de VS steeg het aantal in

eigen beheer uitgegeven boeken tussen 2006 en 2011 explosief met 287 procent, daarna zwakte deze groei af. In 2013 telde markt-onderzoeksbureau Bowker 458 duizend zelf uitgegeven titels, en dan zijn die zonder ISBN niet meegerekend. Dat is ongeveer evenveel als traditionele uitgeverijen jaarlijks aan boeken uitbrengen.

In Nederland spelen zelf gepubliceerde boeken nog een marginale rol in de verkoopcijfers. Verschillende nieuwe uitgeverijen gingen sinds 2002 het avontuur aan. De meeste melden spectaculaire cijfers – van het aantal geüploade manuscripten, niet van de verkoop. Marktcijfers over self-publishing zijn er vrijwel niet in Nederland.

Maar één traditionele uitgeverij besloot mee te gaan in deze trend. Onder de merknaam Brave New Books startte Singel Uitgeverijen

‘HAAL MAAR EENS JE EIGEN BUSINESSMODEL ONDERUIT’

een eigen platform en dochteronderneming, die zelfstandig opereert. Hardnekkig misverstand is dat het label werd gestart voor tienduizenden kandidaten die bij Singel werden afgewezen, vertelt projectmanager Ivo Haank. ‘Het is eerder zo dat Singel kansen zag. Mensen vinden het leuk om de touwtjes zelf in handen te nemen.’

/ GRATIS MANUSCRIPTEN UPLOADEN

Een manuscript uploaden is kosteloos. Schrijvers bepalen zelf hun verkoopprijs voor een gedrukt exemplaar. De opbrengst wordt 50-50 gedeeld tussen Brave New Books en de auteur. Los van de technische eisen voor het

drukken stelt Brave New Books geen voorwaarden. Redactie, correctie, vormgeving en marketing – de schrijver kan deze zaken allemaal zelf regelen. Alleen een ISBN kost 12,75 euro. Inmiddels meldt de site tienduizenden uploads (manuscripten die ‘in de verkoop’ zijn gezet). De best verkopende auteur, Tim Veninga met *Manslut*, verkocht duizenden exemplaren. ‘Maar daar staan heel veel schrijvers tegenover die maar weinig verkopen. Precieze cijfers ga ik niet rondstrooien.’

Wat veel uitgevers tegenhoudt, is de IT-kant, denkt Haank. Brave New Books ging in zee met Mybestseller, die een platform ontwikkelde voor zelf publiceren. De Rotterdamse onderneming beheert 35 merken op de Europese markt voor verschillende doelgroepen. In Nederland zijn dat onder meer management, educatief, religieus en zelfs ‘groene’ boeken. Aan de lopende band zet het bedrijf nieuwe concepten op de markt. Boeken voor de Turkse gemeenschap in Europa (benimkitabevim.com), Frans- en Spaanstalige labels (imprimermonlivre.com). ‘We hoeven niet af te wegen welk boek we wel en niet gaan uitgeven’, zegt uitgever Peter Paul van Bekkum van Mybestseller.com. ‘Publiceren is gratis, we gaan pas kosten maken als het boek wordt gedrukt. Het begrip voorraad is ouderwets geworden.’

Ook Van Bekkum is terughoudend met het geven van omzetcijfers, ondanks vermelding in internationale lijsten van snelgroeiende techbedrijven, zoals de Deloitte Global Fast500. Hij betreurt dat hij nog geen bestseller heeft gehad als *Vijftig tinten grijs*. Hij denkt dat het een kwestie van tijd is voordat ook hier vijftigduizend exemplaren per titel worden verkocht, maar voorlopig moeten zijn best verkopende titels het nog doen met minder dan een tiende daarvan.

/ SOCIALE MEDIA

Van Bekkum probeert ook traditionele uitgevers voor nieuwe verdienmodellen te interesseren. Zoals Booklink.nl, dat uitgeverijen én schrijvers in staat stelt om boeken via zeven nieuwe verkoopkanalen, waaronder sociale media, rechtstreeks aan de consument te

'WAT VEEL UITGEVERS TEGENHOUDT, IS DE IT-KANT'

Bekkum. 'Een amateurvoetballer adviseer je toch ook niet om te stoppen als hij niet in de eredivisie kan spelen?'

/ ANDERS LEZEN

Niemand zal ontkennen dat traditionele uitgevers experts zijn in het uitgeven van boeken. Maar hun werkwijze is ook arbeidsintensief, denk aan redactie en marketing. Om kosten te drukken, bieden de nieuwe spelers deze diensten apart aan. Wie wil, kan bij Brave New Books bijvoorbeeld een leesrapport krijgen van een bekende schrijver, zijn manuscript laten corrigeren en ondersteuning krijgen bij de marketing. De uitgever heeft hiervoor een poule van freelancers en maakt geen gebruik van Singelpersoneel. 'Er zijn mensen die een correctieronde inkopen maar de omslag laten maken door een vriend', zegt Ivo Haank.

Uitgever Peter Paul van Bekkum denkt onderwijl al verder vooruit. De toekomst van het lezen is volgens hem de smartphone. 'De nieuwe-generatie koopt geen e-reader of tablet maar doet alles hierop.' Lezen wordt volgens hem ook een sociaal gebeuren. 'Liken, sharen, commentaar leveren – dat willen ze ook met boeken.' De uitgever ontwikkelde een app voor sociaal lezen, Sweek, die ook internationaal wordt gelanceerd op de Buchmesse. Door het snelle medium zal ook de aard van de teksten veranderen, denkt Van Bekkum. 'Denk aan Netflix; series die beginnen met een samenvatting en eindigen met een cliffhanger. Zulke feuilletons vragen een flexibele manier van schrijven.' Het komt Adriaan van der Weel bekend voor. 'In de jaren tachtig werd gedacht dat 'de nieuwe lezer' invloed wilde hebben op het verloop van het verhaal, bijvoorbeeld door games. Maar de roman bleef bestaan. Lezers willen worden meegevoerd in de levens van personages en hun onafwendbaar lot.'

verkoopen. Het concept wordt medio oktober op de Frankfurter Buchmesse gelanceerd. Booklink biedt marges van tussen de 40 en 65% van de verkoopprijs aan de uitgevers/ auteurs. Peter Paul van Bekkum: 'Via social media bereik je een ander publiek. Belangrijk als je weet dat van de smartphone-generatie bijna niemand nog een boekhandel binnenloopt.'

Waarom bedenken uitgeverijen dit zelf niet? Nu gaan andere partijen met nieuwe verdienmodellen aan de haal. Van Bekkum begrijpt het wel. 'Traditionele uitgeverijen zijn heel kundig in wat ze doen, maar het is heel lastig om je eigen businessmodel onderuit te halen. Dan zie je dat partijen van buiten, zoals destijds bol.com, er met de buit vandoor gaan. Het blijft natuurlijk apart dat de grote uitgeverijen deze webwinkel niet zelf hebben opgezet en deze kans zijn misgelopen.' Jaren geleden ging Van Bekkum eens praten bij zo'n traditionele uitgeverij. 'Zij wezen jaarlijks minstens twintigduizend auteurs af. Mensen met liefde voor lezen en schrijven, waar je ook nog eens veel geld mee kan verdienen.' De uitgeverij was het niet met hem eens; vond dat deze mensen niet moesten worden uitgegeven. Een denkfout, vindt Van

Publicaties op basis van onze collecties

U bent gewend hier afbeeldingen van stukken uit onze collectie te zien. Deze keer tonen we u welke schatten anderen uit onze collecties hebben gehaald. De velletjes postzegels zijn gewoon in de handel. De boeken en het prestigeboekje van de postzegels zijn (na verschijnen) te koop in de boekhandel en via de KB/webwinkel.

NEDERLANDSE POËZIE

Binnenkort verschijnt de bloemlezing *De Nederlandse poëzie van de twintigste en de eenentwintigste eeuw in 1000 en enige gedichten*, samengesteld door dichter Ilja Leonard Pfeijffer. In het voorjaar van 2016 verbleef Pfeijffer gedurende een aantal lange dagen in de KB om de grote collectie Nederlandse én Vlaamse poëzie vanaf 1900 door te nemen. Zijn selectie vindt u in dit boek.

HISTORISCH KOKEN

Christianne Muusers dook voor *Het verleden op je bord* in onze rijke kookboekencollectie. Aan de hand van 45 recepten uit de middeleeuwen tot de negentiende eeuw – die zij bewerkte voor de moderne keuken – neemt ze u mee op een smakelijke ontdekkingsreis door de Nederlandse culinaire geschiedenis.

INTERNATIONALE KUNSTENAARSBOEKEN

Artists & Others behandelt het jongste deel van de Collectie Koopman: het 21ste-eeuwse Franse kunstenaarsboek in internationaal verband. Het boek als exponent van de moderne kunst. Het laat zien hoe jongere kunstenaars en drukkers oude technieken met ultramoderne combineren. Een bijbehorende tentoonstelling vond dit jaar plaats in New York.

KB-TOPSTUKKEN OP ZEGELS

Niels Schrader ontwierp voor PostNL een 'boekenland-schap' op postzegels. Fotograaf Jos Uljee maakte er de opnames voor. Behalve een vel met alle zegels is ook een 'prestigeboekje' te koop met achtergrondinformatie. Boeken uit de KB in het Jaar van het Boek.

In KB/magazine besteden we aandacht aan een omstreden boek uit de KB-collectie. Deze keer: Gerard Reve (1923-2006), *Nader tot u*, (1966).

Ezelproces

Gerard Kornelis van het Reve publiceerde in 1947 zijn debuutroman *De Avonden*. Het boek over Frits van Egters geldt nog steeds als een klassieker. Het boek wekte veel ophef, maar een groot publiek bereikte Reve er nog niet mee. Dat gebeurde pas in de jaren zestig toen hij in de literaire brief zijn optimale vorm vond. De 'brievenboeken' *Op weg naar het einde* (1963) en *Nader tot U* (1966), uitgegeven door Geert van Oorschot in de *Stoa*-reeks, werden een groot succes. In 1966 werd Reve voor *Nader tot u* en een voorpublicatie in *Dialogo*, tijdschrift voor homofilie en maatschappij aangeklaagd wegens godslastering. Reve, inmiddels bekeerd tot het katholicisme, beschreef hoe God tot hem zou komen in de gedaante van 'een éénjarige muisgrijze Ezel'. Vervolgens zou deze ezel via de trap naar 'het slaapkamertje' worden getakeld, alwaar de auteur van *Nader tot U* 'Hem drie keer achter elkaar langdurig in Zijn Geheime Opening' zou bezitten. Het beruchte 'Ezelproces' dat volgde leidde in hoger beroep tot vrijspraak. In zijn *Pleitrede voor het Hof* deed Gerard Reve een beroep op zijn godsdienstvrijheid en hekelde hij tegelijkertijd de wet op de godslastering. Hoewel zelf katholiek stelde hij: 'deze

wet verleent de godsdienstige burger een volstrekt ongrondwettelijke bevoorrechtiging.' Pas in 2013 werd de wet op de godslastering door Tweede en Eerste Kamer geschrapt.

OMSTREDEN
BOEK

ACHTER DE
SCHERMEN

Caroline van Wijk

strategisch adviseur Human Resource Management

BEGRIJPEN HOE EEN ORGANISATIE WERKT

Caroline werkt sinds 2004 bij de KB. Als projectmanager vroeg zij zich af, hoe het komt dat mensen steeds in bepaalde patronen werken. Om daar meer over te weten te komen ging zij sociaal-organisatorische Bedrijfskunde aan de Radboud Universiteit studeren. Vooral om te begrijpen hoe de inrichting van de organisatie en van werkzaamheden invloed heeft op de manier waarop mensen samenwerken.

De KB kwam in 2015 voor een grote opgave te staan: drie organisaties uit het bibliotheekveld integreren en voor de organisatie geheel nieuwe taken uitvoeren. De KB is een veel grotere organisatie geworden, en daarvoor is herziening van de manier van werken en van met personeel omgaan nodig. Carolines studie paste daar goed bij, en sinds kort brengt zij die in de praktijk bij de afdeling HRM. Als strategisch adviseur houdt zij zich o.a. bezig met strategisch personeelsmanagement: hoe werkt de KB over vijf jaar, en wat voor personeel is daarbij nodig?

Olaf Janssen
presenteert zijn
ontdekkingstocht
tijdens de *Dag van
de Arnhemse
Geschiedenis*,
15 oktober a.s.

Vondsten in Delpher

EAU-DE-COLOGNEFONTEIN

Wie gebruiken het tekstplatform Delpher? En wat vinden ze daar? We stellen u telkens een 'vinder' voor. Deze keer is dat Olaf Janssen, medewerker van de KB, die in een eau-de-colognefontein dook.

Olaf: "Vanuit de bibliotheek in Arnhem kreeg ik een tijd geleden de vraag of ik op basis van krantenberichten in Delpher een nog onbekend verhaal uit de stads-geschiedenis wilde reconstrueren. Uitdaging geaccepteerd, met als tamelijk willekeurig startpunt een advertentie uit 1875 van de *Arnhemsche Eau de Cologne-fabriek*. Daar had zelfs de grootste Arnhemkenner nog nooit van gehoord. De daarop volgende ontdekkings-tocht liep volledig uit de

hand. Nachtenlang las ik over hun koninklijke onderscheiding, de deelname aan de Wereldtentoonstelling van 1876 in Philadelphia met de speciaal daarvoor door Pierre Cuypers ontworpen eau-de-colognefontein, de connecties met het Braziliaanse keizerlijk hof, de reukwaterverkoop in Nederlands-Indië en een fatale brand in 1898. Tja, Diederik van Vleuten waarschuwde in een column in *Zin* van 24 augustus jl. expliciet voor het verslavend effect van Delpher. Het heeft niet mogen baten."

"Uit blinde ontdekkingsdrift belandde ik ook in nogal wat archieven, van Gelderland tot Salt Lake City. Ik geloof dat ik meegesleurd ben door de 'historische sensatie', zoals Johan Huizinga het in 1920 benoemde. Maar ik ben inmiddels veilig terug op Aarde."

Delpher.nl

BOP biedt breed beeld van bibliotheken

Op het Bibliotheekonderzoeksplatform (BOP) doet de KB doorlopend onderzoek naar de maatschappelijke dienstverlening van alle openbare bibliotheken in Nederland. De vijf kernfuncties uit de bibliotheekwet (Wsob) vormen hierbij het uitgangspunt.

Bibliotheken bieden bijvoorbeeld een groeiende groep zzp'ers onderdak, zijn het podium voor debatten over actuele onderwerpen, organiseren leesbevorderingsactiviteiten

(in samenwerking met het onderwijs en de kinderopvang), geven cursussen voor laaggeletterden, helpen met het invullen van belastingformulieren, of faciliteren de plaatselijke genealogie- of leesclub. Deze brede functie wordt nog weinig met cijfers in kaart gebracht. Hierdoor hebben burgers, belanghebbenden en (subsi-diëren-de) overheden vaak maar een beperkt beeld van de dienstverlening en activiteiten van de bibliotheek en

de betekenis voor de gemeenschap. BOP helpt bibliotheken om hun brede functie cijfermatig in kaart te brengen, te onderbouwen en te evalueren. Iedere bibliotheek heeft toegang tot de gepubliceerde resultaten. De maatschappelijke waarde van bibliotheken wordt zo steeds meer en beter zichtbaar voor de buitenwereld.

Bop.bibliotheek.nl

SURINAMEBOEK VAN MERIAN IN FACSIMILE

Bijna driehonderd jaar geleden, op 13 januari 1717, overleed Maria Sibylla Merian (1647-1717). Ze was een eigenzinnige, ondernemende en kunstzinnige vrouw. Geboren in Frankfurt vertrok ze rond 1685 met haar twee dochters naar de Labadisten in Wieuwerd. Vervolgens trok ze naar Amsterdam waar ze kennismaakte met alle exotica die uit de Oost en de West aangevoerd werden. Tussen 1699 en 1702 reisde ze zelf naar Suriname. Merian was een vrouw met veel talenten. Ze schilderde en graveerde. En ze bestudeerde de bloemen en insecten die zij afbeeldde nauwkeurig. In prachtige platenboeken deed ze daarvan verslag, ook over de insecten in Suriname. Op 11 oktober presenteren Uitgeverij Lannoo en de KB een facsimile in het Nederlands en Engels van het ingekleurde KB-exemplaar van haar *Metamorphosis Insectorum Surinamensium*. Vier inleidingen onder redactie van Marieke van Delft (KB) en Hans Mulder (Universiteit van Amsterdam)

introduceren Merian en haar kring, haar betekenis voor de biologie en de productie van haar plaatwerken. Biologen van

Naturalis Biodiversity Center determineerden alle diertjes en bloemen die op de platen te zien zijn. Op deze manier kan

iedereen opnieuw kennisnemen van het werk van deze bijzondere vrouw, 'die de natuur tot kunst maakte'.

Belangrijkste boek is de Bijbel

Op 23 september is de boekenverkiezingsuitslag bekend gemaakt: de lezers die hun stem uitbrachten vinden de Nieuwe Bijbelvertaling uit 2004 het belangrijkste

Nederlandse boek. Plaats 2 en 3 zijn voor *Het Achterhuis* van Anne Frank en Tolkiens *In de Ban van de Ring*.

Behalve op de Nieuwe Bijbelvertaling werd er ook gestemd op de Statenvertaling en op verschillende andere versies van de Bijbel. Kortom: het belangrijkste boek.

De Nieuwe Bijbelvertaling

Het ambitieuze doel van de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) uit 2004 was één bijbelvertaling voor het hele Nederlandse taalgebied voor niet-gelovigen én gelovigen. Teams van vertalers en kenners van de Nederlandse taal maakten vanuit de bron-talen Aramees, Grieks en Hebreeuws een vertaling in hedendaags en literair verantwoord Nederlands. Vlaamse en Nederlandse adviseurs van wetenschappelijke, literaire en kerkelijke zijde hielpen daarbij. Er zijn verschillende edities op de markt gebracht, zoals voor de kerk, thuis, als huwelijksgeschenk of voor studiedoelenden. Daarnaast edities voor uiteenlopende groepen lezers: voor katholieke of joodse lezers, voor literatuurleefhebbers of juist degenen die 'gewone taal' wensen. Ook verscheen er een paralleleditie om de Statenvertaling en de NBV naast elkaar te lezen.

De NBV was naast een succes óók omstreden: alleen al over de weergave van de godsnaam is heftig gedebatteerd. Talloze andere vertaalkeuzes zijn aan de orde gesteld. Mensen misten hun vertrouwde woorden uit eerdere vertalingen. Er wordt alweer aan een herziene versie gewerkt.

Column

Anne Rube (1957)

is directeur-bestuurder van Probiblio, de provinciale ondersteuningsorganisatie (POI) voor bibliotheken in Noord- en Zuid-Holland.

METEN OF WETEN?

Een paar jaar lang was er langs de Noordzeekust een keten van strandbibliotheek. Je kon er terecht in je zwembroek en je legitimeren was niet nodig. Toch kwam slechts 3 promille van de geleende boeken nooit retour.

In het 'normale leven' registreren openbare bibliotheken wel wie wat mee naar huis neemt. Voor die simpele registratie zijn tientallen systemen in gebruik. Er loopt daarom – op instigatie van de minister van OCW – een onderzoek of we met één systeem toekunnen om zo kosten te besparen. Het is goed dat er in het onderzoek veel aandacht is voor de vraag wat een nieuw systeem zou moeten kunnen. Welke informatie moet de bibliotheek van de toekomst eruit kunnen halen?

Toen de registratiesystemen decennia terug werden ingericht, moest er paal en perk gesteld worden aan wat bibliotheekleden mochten meenemen. Er was immers sprake van schaarste: de vraag naar boeken was zo groot dat bibliotheken bang waren dat hun kasten te leeg zouden raken.

Maar, schaarste werd overvloed. Meer en meer komt men naar de bibliotheek om te leren en te weten en niet om te lenen. Een nieuw systeem zou vooral de bibliotheek van de toekomst moeten ondersteunen.

ELDERS

In Elders tonen we dit jaar bibliotheken uit het landelijke netwerk van de KB. Dit keer: **Bibliotheek Spijkenisse: de Boekenberg**

Onder een puntdak van glas schuilt een enorme boekenberg, ontworpen door Winy Maas van architectenbureau MVRDV. Het gebouw is een uitnodiging om te lezen: letterlijk een berg boeken aan het Marktplaatsplein in Spijkenisse. Maar de bibliotheek doet nog zoveel meer. Er worden jaarlijks ruim 300 activiteiten georganiseerd van een Minecraft Festival tot aan een workshop solliciteren via LinkedIn, er is een Taalhuis waar ondersteuning wordt geboden aan inwoners met een taalachterstand, je kunt gezellig aanschrijven in Café Zinnig voor een kop koffie of een lekkere lunch en er zijn tal van studie- en werkplekken. Nieuwsgierig geworden? Kom gerust eens kijken!

www.deboekenberg.nl